

Indhold

Forord · 9

KAPITEL 1

Hvornår er et fænomen et socialt fænomen? · 11

Sociologiske problemstillinger 13

Et eksempel på et socialt fænomen: selvmordet 14

Betydningen af metodebevidsthed 16

Hvad forstås ved metode? 18

KAPITEL 2

Sociologien og den kvantitative metode · 20

KAPITEL 3

Modeller, teorier og hypoteser · 27

Forskning og commonsense 27

Kapitlets opbygning 29

Problemformulering 32

Teorier 38

Hypoteser 39

Formulering af sammenhænge 43

Modeller 46

Begreber 47

KAPITEL 4

Sociale klassifikationer · 50

Baggrundsvariabler vedrørende lokaliseringen i sociale,
kulturelle og økonomiske strukturer 54

Baggrundsvariabler vedrørende lokaliseringen i det
fysiske rum 67

Baggrundsvariabler vedrørende lokaliseringen i
familieenheder 70

Baggrundsvariabler vedrørende lokaliseringen i livsfaser
og tid 73

KAPITEL 5

Hvem skal undersøges – populationer og stikprøver · 76

Begrebet population 77

Totaltællinger 78

Stikprøver 79

Repræsentativitet og generaliserbarhed 85

Fra undersøgelsespopulation til udvalgspopulation 88

Bortfald – fra stikprøve til analyseudvalg 90

Registerdata og dataarkiver 96

KAPITEL 6

Spørgsmålsformulering og spørgeskemakonstruktion · 100

Valg af dataindsamlingsmetode 101

Spørgsmålstyper 105

Stimulus og respons 110

Videnskabelig sprogpraksis og hverdagsprog 112

Spørgsmålsformulering 114

Svarkategorier som spørgsmålets logiske forlængelse 116

Spørgeskemakonstruktion 137

Prøveundersøgelse eller teknisk afprøvning af
spørgeskemaet 144

Gennemførelsen af dataindsamlingen 145

Reliabilitet og validitet 149

Enqueter på internettet 155

KAPITEL 7

Elementære analyser af datamaterialer · 159

Kodning 159

Kodebog og dokumentation 162

Den enkelte variabel 165

Den klassiske krydstabel 170

Tabelopstillingens håndværk 172

Grafer 184

KAPITEL 8

Statistisk analyse · 193

En sjældent nævnt forudsætning 193

Måling af enkelte variabler 196

Signifikans 198

Test af sammenhænge mellem to variabler 199

Multivariate analyser 210
Om tolkning af analyseresultater 211

KAPITEL 9

Ændringer over tid · 215

At måle sociale forandringer 216
Social mobilitet – en ændring over tid 219
Den longitudinelle metodes fortrin 228
En grafisk manipulation 239

KAPITEL 10

Tværnationale sammenligninger · 242

Er det danske uddannelsessystem middelmådigt? 243
Er Danmark verdens bedste land? 249
Kausalitet, ændringer over tid og tværnationale
sammenligninger 253
Den komparative metode 255

KAPITEL 11

Forskningsetik og forskningshåndværk · 260

SSF-vejledningen 263
Tea Room Trade – et eksempel fra USA 266
Etikproblemer i forskellige faser af forskningsprocessen 268

Referencer · 275

Register · 280

Forord til 1. udgave

Denne bog om den kvantitative metode i sociologisk forskning er skrevet som lærebog til begynderundervisningen i sociologisk metode på de sociologiske studier samt til anvendelse i andre studier og undervisningssammenhænge, hvor sociologien og dens metoder indgår.

Bogen er i høj grad baseret på forfatterens mangeårige arbejde som empiriske samfundsforskere ved Socialforskningsinstituttet, hvor surveymetoden har været den fremherskende metode i vor forskning. Derfor har vi også kunnet hente vore problemformuleringer og eksempler i dansk samfundsforskning.

Også på anden måde har vi bestræbt os på at komme så tæt som muligt på den virkelighed og de problemer, der melder sig for en kvantitativt arbejdende sociologisk forsker i Danmark i dag. Derfor tager vi emner op, som trods deres betydning sjældent behandles udførligt. Det sker i selvstændige kapitler om sociale klassifikationer, ændringer over tid, tværnationale sammenligninger og forskningsetik.

Samtidig er bogens centrale kapitler helliget kerneområderne i den kvantitative metode, nemlig stikprøve, spørgsmålsformulering, spørgeskemakonstruktion, elementære analyser af data og statistisk analyse.

Ved klargøringen af manuskriptet har vi modtaget værdifuld hjælp fra Kirsten Bjørneboe, som hermed takkes for sin indsats.

Alt i alt håber vi med denne bog at have imødekommet efterspørgslen efter en sociologisk metodebog med afsæt i den danske virkelighed og med det solide kvantitative forskningshåndværk som sit fundament. Deraf titlen: Et sociologisk værktøj.

Erik Jørgen Hansen

Bjarne Hjorth Andersen

Forord til 2. udgave

Hermed foreligger en revideret udgave af *Et sociologisk værktøj*, der blev udsendt første gang i 2000. Ud over ajourføringer af oplysninger og litteraturhenvisninger er der tilføjet omtale af dataarkiver i kapitel 5, et afsnit om enqueter på internettet i kapitel 6 og i kapitel 10 afsnit om PISA-undersøgelserne samt om tværnationale undersøgelser af befolkningernes »lykkeniveau«.

Maj 2009

Erik Jørgen Hansen

Bjarne Hjorth Andersen